

Projekt PHARE SR0103.01 z FM 2001– Podpora rómskej menšiny v oblasti vzdelávania

Projekt *SR0103.01 Podpora rómskej menšiny v oblasti vzdelávania* sa zameriava na zlepšenie vzdelanostnej úrovne rómskej národnostnej menšiny a podporu tolerancie a integrácie Rómov do spoločnosti. Projekt priamo nadväzuje na výsledky predchádzajúcich projektov PHARE v rezorte školstva, ktorých výstupy (študijné materiály, príručky, odporúčania, pracovné materiály pre školy atď.) sú dostupné na stránke Ministerstva školstva SR <http://www.education.gov.sk>. Súčasťou projektu je i vybavenie vybraných vzdelávacích inštitúcií nábytkom, učebnými pomôckami a informačnými technológiami a príspevok na drobné rekonštrukčné práce na zapojených školách. Hlavným koordinátorom a zastrešujúcou inštitúciou realizácie projektu je Úrad vlády SR, Sekcia ľudských práv a menšín (ďalej len ÚV SR). Odborným gestorom projektu je Ministerstvo školstva SR, Sekcia európskej integrácie, Odbor európskych záležitostí a Phare.

A. Materské školy

Aktivita s názvom *Predškolské vzdelávanie v materských školách* je priamym pokračovaním v dobrých skúsenostiach z programu Phare 2000 zameraného na podporu predškolského vzdelávania rómskych detí so zapojením matiek do procesu vzdelávania (tzv. „*Matka a dieťa*“). Jej realizácia vyžaduje intenzívnu podporu a spoluprácu miestnych samospráv a školských správnych útvarov. Podmienkou úspešnosti a udržateľnosti projektu je aktívna účasť rómskej komunity. Jedným z cieľov je podpora vzájomnej tolerancie medzi rómskou a nerómskou populáciou.

Dôraz sa kladie na uplatnenie alternatívnych metód v procese vzdelávania, ktoré majú posilniť zrelosť rómskych detí v predškolskom veku. V projekte dostávajú matky príležitosť aktívne sa zapojiť do procesu vzdelávania. Materské školy prizývajú matky, aby sa učili spolu so svojimi deťmi, spoznávali pozitíva dobrej predškolskej prípravy, obohacovali si svoje vlastné vedomosti a mali príležitosť vymieňať si navzájom skúsenosti. Okrem vychovávania a vzdelávania svojich detí majú možnosť socializácie, výmeny a učenia sa praktickým zručnostiam pre každodenný život, a tak i zvýšenia kvality svojho života.

Tento model vzdelávania podporuje tiež okrem kvalifikovaných pedagógov účasť asistentov učiteľa na vyučovacom procese. Asistenti učiteľa zohrávajú kľúčovú úlohu sprostredkovateľov medzi komunitami. Okrem pomoci učiteľom majú za úlohu pripravovať a realizovať aktivity pre matky.

Do projektu je zapojených 50 materských škôl v oblastiach s vyššou koncentráciou rómskeho obyvateľstva.

B. Základné školy

Aktivita s názvom *Posilnenie systému celodennej starostlivosti v systéme základného vzdelania pre žiakov zo sociálne znevýhodneného prostredia – otvorenie 70 nultých ročníkov na základných školách s vysokým počtom detí zo znevýhodneného prostredia* je zameraný na posilnenie systému zvýšenej starostlivosti a skvalitnenie konceptu nultých ročníkov. Tento koncept je adresovaný sociálne znevýhodneným deťom a mal by lepšie zohľadňovať ich potreby a pomôcť ich individuálnemu vývoju.

Učitelia v spolupráci s asistentmi by mali pripravovať individuálne intervenčné techniky pre sociálny a kognitívny vývoj detí – individuálne plány pre matematiku, odborné predmety a špeciálne osnovné aktivity v oblasti multikultúrnej výchovy. V súlade s vládnu strategiou bude

dôležité zvýšiť význam výchovy k občianstvu, vytvorenia dobrých vzťahov medzi rozličnými kultúrami, komunikácie a spolupráce. Ďalej vytvoriť prostredie vytvárajúce priaznivé podmienky pre výchovu autonómnych, informovaných a kreatívnych mladých osobností. Práca pedagogického personálu bude zameraná na zníženie rozdielov medzi školským profilom nerómskych a rómskych žiakov.

Pre povzbudenie a motiváciu rómskej komunity budú v školách zriaďované tzv. "rodičovské priestory" ako miesta pre interakciu medzi školou, dieťaťom a rodinou. Miestnosti budú vybavené nevyhnutným didaktickým/učebným materiálom, učebnými pomôckami, literatúrou, hračkami, hrami atď. Rodičia by mali mať príležitosť pracovať s deťmi a zúčastňovať sa na živote školy a aktivitách detí. Mali by mať príležitosť využívať i poradenstvo zo strany školského personálu (učiteľa, asistenta učiteľa, psychológa).

Nulté ročníky na základných školách predstavujú formu alternatívnej výchovy 6-ročných detí zo sociálne znevýhodneného prostredia, pre deti s nedostačujúcimi alebo neexistujúcimi znalosťami vyučovacieho jazyka a deti s nízkou školskou pripravenosťou. Počas dvoch rokov by žiaci mali zvládnuť obsah výučby prvého ročníka základnej školy.

Dôraz sa bude klásť na úlohu asistenta učiteľa, ktorý by mal asistovať pri podpore vyučovania, mal by pôsobiť ako tlmočník rómskeho/slovenského jazyka alebo iného relevantného jazyka a ako sprostredkovateľ medzi komunitami.

C. Reintegrácia: Špeciálne základné školy + partnerské základné školy

Do aktivity s názvom *Reintegrácia sociálne znevýhodnených detí zo špeciálnych škôl do štandardných základných škôl* bolo zapojených 20 špeciálnych základných škôl a 20 „partnerských“ základných škôl v oblastiach s vyššou koncentráciou rómskeho obyvateľstva.

Hlavným cieľom projektu bolo prispieť k vytvoreniu lepších podmienok na vzdelávanie Rómov v rámci školského systému prostredníctvom vypracovania primeraných, vhodných diagnostických nástrojov, ktoré umožnia odkryť skutočný potenciál a spôsobilosť rómskych detí pre štúdium na základnej škole. Zadanie projektu vychádzalo z presvedčenia a praktických skúseností, že údaje dosiahnuté pri štandardnom testovaní často neumožňujú rómskym deťom preukázať ich skutočný potenciál. Používané testy často nezodpovedajú požiadavke kultúrnej nepredpojatosti, sú štandardizované výlučne na výberoch detí z majoritného etnika, a preto úlohy v nich zaradené sú pre rómske deti často významovo vzdialené. Nižší výkon pri diagnostickom vyšetrení, ktorý má v mnohých prípadoch za následok umiestnenie rómskeho dieťaťa do špeciálnej školy, pritom nemusí byť zapríčinený mentálnou zaostalosťou, ale sociálnym hendikepom, resp. odlišným kultúrnym prostredím a nevhodnými sociálnymi podmienkami, v ktorých dieťa vyrástlo.

Projektom vyvinutý test školskej spôsobilosti by mal v praxi prispieť k predchádzaniu neopodstatnenému zaraďovaniu sociálne znevýhodnených detí do špeciálnych škôl. Diferenciálna metodika by zas mala umožniť identifikáciu detí, ktoré navštevujú špeciálne školy napriek tomu, že nie sú mentálne zaostalé, a vytvoriť tak predpoklady pre ich integráciu do štandardných základných škôl. Keďže tento náročný proces si vyžaduje neustálu odbornú kontrolu, podporu reintegrovaných detí a spoluprácu kompetentných partnerov, v rámci projektu sa uskutočnili odborné semináre pre pracovníkov pedagogicko-psychologických poradní, učiteľov základných a špeciálnych škôl a zástupcov mimovládnych organizácií s cieľom informovať ich o pripravovaných nástrojoch, výsledkoch ich overovania a možnostiach ich využitia.

Skúsenosti a poznatky získané počas realizácie projektu boli prezentované formou návrhov a odporúčaní pre sektorovú stratégiu, čím by sa mal posilniť proces reintegrácie sociálne znevýhodnených detí vo vzdelávacom systéme Slovenskej republiky.

Komplexnú informáciu o projekte *Reintegrácia sociálne znevýhodnených detí zo špeciálnych škôl do štandardných základných škôl* nájdete na stránku Výskumného ústavu detskej psychológie a patopsychológie: <http://home.nextra.sk/vudpap/reintegracia/>.